

<Ressenya de llibre>/<Reseña de libro>/<Book review>

El coratge de tenir futur

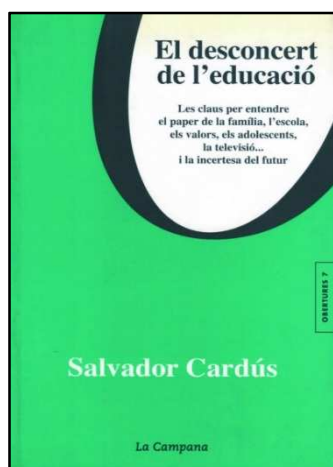
Mireia Vendrell-Morancho

Enviat: 30/11/2017

Acceptat: 04/12/2017

Publicat en premsa: 05/02/2018

Publicat: 04/07/2018

Cardús, S. (2000). *El desconcert de l'educació*. Barcelona: La Campana.

//Referència recomanada

Vendrell-Morancho, M. (2018). El coratge de tenir futur. *REIRE Revista d'Innovació i Recerca en Educació*, 11(2), 61–64. <http://doi.org/10.1344/reire2018.11.220611>

//Paraules clau

Educació; Socialització; Escola; Família; Adolescència; Mitjans de comunicació de masses.

//Título

El coraje de tener futuro

//Palabras clave

Educación; Socialización; Escuela; Familia; Adolescencia; Medios de comunicación de masas.

//Title

The courage to build a future. Book Review: Cardús, S. (2000). *El desconcert de l'educació [Understanding educational unrest]*. Barcelona: La Campana.

//Keywords

Education; Socialization; School; Family; Adolescence; Mass media.

//Dades de l'autora de la ressenya

Mireia Vendrell-Morancho. Universitat Complutense de Madrid. Tècnica superior en Psicologia Infantil, experta en Mètodes d'Investigació Educativa i doctoranda en Educació. Departament: Mètodes d'Investigació i Diagnòstic en Educació. mvendrel@ucm.es, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7286-8867>

El contingut

Davant la incertesa que roman en el context educatiu, Salvador Cardús, assagista, periodista i doctor en Ciències Econòmiques, ens ofereix una obra literària en què analitza el paper dels principals agents i agències de socialització que intervenen en el procés educatiu. Lluny de buscar culpables, l'autor es proposa analitzar l'actual societat postcontemporània des d'una perspectiva crítica per tal que sigui el mateix lector qui, a través de la reflexió, configuri una actuació conseqüent davant dels evidents reptes educatius.

El llibre, doncs, s'inicia amb l'estudi del paper de l'escola, la qual manté una relació de caràcter irreflexiu en una experiència de poc afecte amb la resta d'agents i agències socialitzadores. Paral·lelament, es detecta que aquesta sofreix una pèrdua exponencial del monopoli de la transmissió dels coneixements; es converteix, així, en una institució aparentment cada vegada més inespecífica i, fins i tot, incoherent.

A continuació s'analitza la funció de la família. Aquesta, davant de la manca de models, utilitza l'espontaneïtat com a eix conductor de l'educació que ofereix. És a dir, utilitza una qualitat impulsiva i, per tant, incompleta des d'una perspectiva pedagògica. A més, tot i ser una agència de socialització de primer ordre, va perdent rellevància com a element educador davant d'altres espais socialitzadors com són els mitjans de comunicació. I cal no oblidar que aquests sistemes de transmissió no deixen de ser, en la seva majoria, empreses regides per lleis de mercat que van omplint el buit ideològic que genera la societat capitalista.

A més, i per tal de fer un estudi prou complet, Cardús estudia el paper de l'alumnat, la joventut i l'adolescència. Segons l'autor, a aquest sector poblacional el caracteritza la desorientació, ja que la identitat juvenil, la d'adolescent i la d'alumne semblen estar en contradicció. Finalment, conclou aquesta macroanàlisi amb l'estudi d'aspectes més generals, com són els valors (i l'anomenada *crisi de valors* o *valors en crisi*), la tolerància (o l'emascament d'una certa absència de normes socials), els horaris i el futur o visió de futur.

Profunditzant en el que ens ofereix l'autor, es detecta que la institució educativa respon a les necessitats específiques d'una societat concreta i a un model d'alumnes-ciudadans en sintonia amb aquesta societat. L'escola, doncs, és permeable i s'impregna de les normes, els valors, les creences, la ciència, la religió o l'art de la societat en la qual es troba. Per tant, sembla del tot coherent postular que el desconcert no només es troba en l'educació, sinó que la causa d'aquest recau en un previ desconcert social que es retroalimenta gràcies als diferents sistemes que en formen part. No obstant això, encara que la institució escolar sigui permeable i s'impregni dels canvis socials que van ocorrent, això no implica que, a la pràctica, l'escola mantingui relacions reflexives amb el conjunt de la societat. De fet, l'escola pateix una experiència de desafecte que fa que es transformi en un espai social opac, susceptible a qualsevol intromissió i tancat a la mirada exterior. Clars exemples en són els prejudicis amb els quals és observada, la confusió social del que s'espera d'ella o les sòlides

rutines incapaces de ser adaptades, a la pràctica, als desafiaments actuals. En conseqüència, s'ha esdevingut una pèrdua per part de l'escola del prestigi i poder social, que s'ha traduït en una desconfiança mútua entre l'escola, les famílies, els mitjans de comunicació i l'Administració pública.

Per poder fer front a aquest desconcert característic de l'educació, el Sr. Cardús planteja tres fets, els quals han esdevingut símptomes alhora que causa i conseqüència de l'actual situació de l'escola. Aquests fets són: (1) la distància entre els discursos en públic i en privat sobre l'escola; (2) el progressisme ingenu que actua com a discurs políticament correcte i que censura tot allò que no es pot ni pensar i imposa allò que cal dir, i (3) les excessives teories que predominen per damunt de l'experiència quotidiana del docent. Caldria, doncs, despolaritzar els debats, donar credibilitat social i suport real a l'escola i, sobretot, redefinir els límits de la seva acció educativa.

En l'anàlisi del rol dels alumnes, trobem que es troben en un estat d'incomunicació mutu amb el docent, ja que el diàleg es duu a terme dissimulant amb condescendència la desigualtat de poder, fet que engendra problemes de comprensió i un posterior fracàs de caràcter pedagògic. A més, els alumnes s'enfronten a un obstacle afegit del tot problemàtic: una crisi d'identitat causada, en gran part, per la manca d'un guió prescriptiu i precís.

En relació amb la família, a causa dels canvis socials ocorreguts des de mitjans de segle xx fins a l'actualitat, com són la destradicionalització, la globalització i la innovació cultural, tot i ocupar una posició central en l'organització social, aquest nucli va perdent les seves funcions socialitzadores, que passen principalment a l'escola, als mitjans de comunicació i a les activitats extraescolars. Un altre fet destacable és que l'educació dels fills ha deixat de ser una tasca que s'ha de tractar en públic i es considera una competència pròpia de l'àmbit privat, en la qual els pares es troben en una desorientació sobre com educar els seus fills deguda a una manca de models educatius. En conseqüència, utilitzen l'espontaneïtat com una manera d'emascarar l'absència de models. Així doncs, si de la fatalitat es passa a la virtut, fàcilment s'acaba essent derrotat per les circumstàncies.

Pel que fa als mitjans de comunicació de masses, aquests són un poder basat en la capacitat de moure audiències que, omplint el buit ideològic que ha generat la societat capitalista, s'han convertit en el «quart poder» del segle xxi. Cada vegada més la comunicació i el consum de masses s'han establert com a dispositius de configuració de ciutadans i consumidors integrats. Actuen com un mirall que reflecteix la societat i, per tant, la resposta que cal donar-hi no s'hauria de trobar en la línia de limitar i protegir, sinó en la d'educar a partir del foment del pensament crític. És a dir, educant la mirada.

En relació amb la cultura, és a dir, al conjunt de models, formes o patrons (explícits o implícits) a través dels quals una societat es manifesta, l'autor destaca els valors, considerant-los com l'origen de les decisions personals i, per tant, els orientadors de les maneres de fer. Els valors, doncs, són formulacions tant teòriques com abstractes amb les quals solem justificar les nostres accions. Per tant, dir que hi ha crisi de valors és afirmar

quelcom sense sentit que intenta argumentar que, el que verdaderament hi ha, són valors en crisi. Conseqüentment, si els valors no són un sistema ordenat de criteris i preceptes morals conscients i reflexius que orienten la conducta de les persones, no es poden educar o ensenyar; no poden ser vistos com a assignatures deslligades de la vida real. El que hem de fer, doncs, és educar *en* i *amb* valors.

Centrant la mirada en els valors (o falsos valors), l'autor destaca la tolerància, darrere la qual s'amaga una gran confusió. La tolerància o permissivitat és àmpliament entesa com la capacitat de resistència davant de les molèsties que ens són causades per la resta d'individus amb les seves diferències. Per tant, a la pràctica, engendra la mesura de fins on aguantem sense perdre la calma. En conseqüència, aquest terme delata una relació unilateral desigual de poder. És a dir, emmascara una relació de condescendència entre poderós i feble. Així que el problema no és la poca tolerància dels suposadament intolerants sinó la intolerància de les lleis que apliquen els propagandistes de la tolerància, ja que la tolerància com a valor social és un principi mancat de contingut que podria emmascarar una certa absència de normes socials i que, per tant, hauria de ser mesurada i limitada.

Per concloure, l'autor dedica tot un apartat al futur; al coratge de tenir futur. A través de les seves paraules, Salvador Cardús esperança els lectors davant la percepció que puguin tenir del demà, tot recordant que l'optimisme no sols no és impossible sinó que és el primer deure moral de l'educador.

Copyright © 2018. Aquesta obra està subjecta a una llicència de Creative Commons mitjançant la qual qualsevol explotació de l'obra haurà de reconèixer els autors de la mateixa, citats a la referència recomanada que apareix a l'inici del document.

Institut de Ciències de l'Educació
UNIVERSITAT DE BARCELONA